

Eduardo Fernández COUCEIRO, *Český utrakvistický humanismus v literárním díle Mikuláše Konáče z Hodiškova*, Togga, Praha 2011

98 s., ISBN 978-80-87258-64-4

První jménem známý pražský tiskař, literát, městský a zemský úředník Mikuláš Konáč z Hodiškova († 1546) patří k nemnohým postavám první třetiny 16. století, k nimž se historické bádání napříč svými obory opakovaně vrací. Posledním příspěvkem k diskusi nad Konáčovým životem a dílem je knižní vydání diplomové práce španělského bohemisty Eduarda Fernándezze Couceira, zpracované pod vedením Petra Voita a roku 2009 obhájené na Ústavu bohemistických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Nutno předeslat, že Couceirova kniha není přes svou čtivost a odlehčený jazyk snadnou četbou pro ty, kteří neznají konáčovské práce brněnského literárního historika Milana Kopeckého (1925–2006). Autor sám si vtipně hraje s myšlenkou, že jeho „úvahy mohou být čteny jako marginálie ke Kopeckého monografii“, jíž je míněna základní Kopeckého práce o Mikuláši Konáčovi z Hodiškova z roku 1962. Po přečtení knihy dá čtenář autorovi za pravdu.

Hlavním cílem práce je dle autora „prozkoumat složité vztahy mezi jednotlivými náboženskými, jazykovými a ideovými směry, které jednak stály proti sobě, jednak se prolínaly v raném českém literárním humanismu“. Couceiro ve vstupní pasáži uvádí, že právě na příkladu Mikuláš Konáče je možné problematizovat tradiční protiklad mezi latinským a národním humanismem v českých zemích. V první části knihy „Pokus o překonání dichotomií“ se autor pokouší přehodnotit tradičně nastavená měřítka pro posuzování ideového zakotvení, literární úrovně a společenského postavení jednotlivých domácích literátů zdánlivě či skutečně spjatých s myšlenkami a šířením humanismu. Ve druhé, rozsáhlejší části práce, nadepsané prostě „Mikuláš Konáč z Hodiškova“, se Couceiro vyrovnává se stavem konáčovského bádání, s jeho životem a literární i tiskařskou tvorbou; dochází k závěru, že právě Mikuláš Konáč zůstává postavou těžko zařaditelnou, stojící mimo tradiční optiku zkoumaného oboru, a vybízející proto k revizi „tradovaného dichotomického obrazu humanistického hnutí v Čechách“.

Pochopíme-li při četbě, že právě kritika dosavadního obrazu českého humanismu jagellonské doby je hlavním úkolem autora předkládané práce a že i jemu (stejně jako kdysi Milanu Kopeckému)

slouží zkoumání života a díla Mikuláše Konáče z Hodiškova jen jako obsáhlý a dosud nevytěžený materiál, umožňující novou formulaci obecnějších myšlenek, pak lze autorem vytyčený cíl považovat za splněný. Otázkou zůstává, co nového autor přináší k našim znalostem o samotném Konáčovi? V jeho konkrétním případě je především problematizováno literátovo tradiční sepětí s tzv. národním humanismem, který se Couceirovi jeví jako nesoběstačný literární a kulturní směr; postrádající mezinárodní rozměr. Autorově kritice však neujde ani Konáčovo zjednodušené zařazování mezi utrakvistické literáty a příslušníky měšťanské společnosti, které komplikují zejména Konáčovy zjevné a ve starší literatuře jen okrajově zmíněné snahy o jeho vlastní společenský vzestup, jemuž podřizuje také většinu svých literárních i podnikatelských aktivit.

V Couceirově práci nalezneme jen málo vyslovených chyb či překlepů. Církevního historika nejspíš zarazí formulace na s. 11, kde autor spatřuje hlavní rozdíl mezi kališníky, římskými katolíky (sic!) a příslušníky Jednoty bratrské v tom, že „katolíci přijímají pod jednou, kališníci pod obojí a bratří v tuto svátost vůbec nevěří“, což je takto vyjádřené teologický nonsens. Autor zaměňuje v souvislosti s Husovou kauzou kostnický a basilejský koncil (s. 43), pod jménem Amedea Molnára nevědomky traduje anonymně vydanou práci Františka Šmahela *Epilog husitské revoluce. Pražské povstání 1483* z roku 1978 (s. 70).

Závěry Couceirovy knihy jsou cenným a materiálově dobře podpořeným podnětem k revizi otázek spojených s tzv. národním humanismem a výzvou k diskusi nejen nad dílem samotného Mikuláše Konáče z Hodiškova, ale i dalších představitelů českého humanismu doby jagellonské. Sám autor se do tohoto dialogu zapojil významně nejen svou knižní prvotinou, ale také příspěvkem o Viktorínovi Kornelovi ze Všehrd jakožto tvůrci manifestu národního humanismu, na který vzápětí navázala práce Bořka Neškudly o Řehořovi Hrubém z Jelení a nová konáčovská studie Petra Voita. Budí-li tak Couceirova práce ohlas a podněcuje-li další badatele k diskusi, lze ji už dnes vnímat jako práci úspěšnou a hodnou doporučení. Její závěry však v posledu musí prověřit teprve další bádání a především čas.

OTA HALAMA